29,175/B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30547106

J. XXIX 18/h

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

VENÆ SECTIONIS IN PEDE GRAVIDARUM USU TUTO ET SALUBRI,

QUAM

AUSPICE DEO PROPITIO

Et Conſenſu atque Auctoritate Gratioſæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CONSILIARIO AULICO,

MEDICINÆ ET PHILOSOPHIÆ NATURALIS PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO,

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore ſuo omni honoris cultu proſequendo,

PRO LICENTIA

SUMMISQVE IN ARTE SALUTARI HONORIBUS, INSIGNIBUS AC PRIVILEGIIS MORE MAJORUM SOLEMNI OBTINENDIS,

HORIS LOCOQVE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXIV. D. APRIL.

PUBLICAE AC PLACIDAE ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET,

AUCTOR ET RESPONDENS,

ANDREAS HOJELSINUS

PETR. F.

NYCOPIA-DANUS.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

SPecimen inaugurale editurus diu multumque, quid potiſſimum argumenti ſumerem, dubitavi. Nam cum omnem fere ſcribendi materiam exhauſit Diſputantium multitudo, tum ſi res, a multis ad nauſeam usque repetitas, pertractarem ſolum, crambemque recoctam denuo apponerem, & aliis & mihi ipſi faſtidium pariturus videbar. Venerunt itaque in mentem alia atque alia, ſæpiusque, quod primo intenderam conſilium, repudiavi. Opportunam vero nactus occaſionem in ampliſſima praxi, cui ſub auſpiciis Experientiſſimi VIRI D. JUNCKERI per biennium intereſſe contigit, quædam animadvertendi ad-

hucdum non ſatis perquiſita, ad experientiæ fidelioris amuſſim exacta, nihil incongruens aut a ſtudiis meis alienum me facturum putavi, ſi inde aliqua excerperem, minus vulgo cognita, & ad communem praxeos uſum, dummodo caute adhibeantur, profutura. Ex his tanto alacrius præſens thema delegi, elaborandumque ſuſcepi, quanto magis id felicioris effectus perpetuitate nititur, quantoque ſecurior hujus V. Snis præſtantiam omnibus veritatis medicæ indagatoribus commendare poſſum. Quemadmodum autem a prudentibus rerum arbitris æquum & benignum mihi judicium polliceor; ſic facile proſpicio, diſſertationem hanc varias variorum cenſuras eſſe ſubituram. Multis novitas ſuſpecta, audaciæ & periculi plena apparebit, plerique vero inutilem aut ſupervacaneam operam collocatam eſſe dicent, cum ſola V. Sio in brachio, ſi opus ſit, ſatis bene gravidis conſulere poſſe videatur. Sed his quidem ultimo diſſertationis capite reſpondere conatus ſum: qui vero ſententiam ab omni

æuo

æuo hucusque rejectam nimis ſubito defendi, & Medicorum Principum regulis inconcuſſis male obſiſti arbitrantur, hi velim cogitent, multas Veterum de V. Sne præceptiones a poſteris correctas eſſe, multa in eis adhuc Recentiores emendanda & certioribus terminis circumſcribenda deprehendiſſe. Neque aliter fert imperfecta ſcientiarum & artium conditio, quam ut dies diem doceat, & poſterior ut prioris diſcipulus, ſic etiam aliquando magiſter, inventis uberiorem lucem affundat, novaque vel minus cognita ſuggerat experimenta. Liceat ergo ſine Veterum aut ſecus ſentientium contemtu majorem veritatis rationem ducere, quam humanæ auctoritatis. Liceat mihi apud eos temeritatis notam effugere, qui hæc fidiſſimis obſervationibus deberi audiunt. Liceat denique ea, quorum nocumenta nulla, utilitatem certam, comperimus, publicare ſine pruritu aut inepte ſedulo ſtudio nova & curioſa proferendi, quæ quivis, a natura bene inſtitutus animus, juſtiſſimo odio proſequitur. Sed ne

longior ſim, hic deſinam, rogato lectore, ut humanæ imbecillitatis memor, qualiacunque hæc ſint, boni conſulere, & benevolo animo accipere ne dedignetur.

CAPUT I.

DE HISTORIA ET DISPOSITIONE ARGUMENTI.

Miſſionum Sanguinis uſum, ſive præmonſtrante Hippopotamo Aegyptiaco, quem cæſuris arundinum imprimentem corpus venam ſibi in crure vulnerare refert Plinius, ſive ab ipſa natura humana, ſpontaneis hæmorrhagiis identidem corpus ſuum exonerante, homines primum didicerint, certe antiquiſſimum eſſe conſtat. Quanquam enim pauciora hujus rei monumenta ſuperſint; tamen jam diu ante bellum Peloponneſiacum creberrima Venæ Sectionum experimenta innotuiſſe, ex eo facile colligimus, quod jam tempore Hippocratis ſanguis e variarum corporis partium non venis tantum, ſed etiam arteriis, magna fiducia detraheretur.

Quemadmodum vero complura Medicæ artis præ-

præſidia à tenui initio profecta ſunt, ab inſequenti vero ætate deinde ſolertius exculta in ampliores certioresque uſus ſenſim excreverunt; ſic venæ ſectio quoque, vbi primum rudius & non ſine experientium metu inſtituta quemdam ſui uſum oſtendit, pluribus deinde tentaminibus audacius ſubjecta, varia fata ſubiit.

Sed jam non vacat, nec inſtituto meo convenit, pleniorem hujus remedii hiſtoriam ſubtexere, & quomodo idem à Chryſippo Eraſiſtrato & ejus aſſeclis exagitatum & e foro Medico proſcriptum, a Galeno vero maſcule vindicatum, cæterum etiam a plurimis terrarum gentibus receptum ſit, fuſius exponere.

Id tantum, ut propius ad ſcopum accedam, hic indicare par erit, Veteres quidem ſalubritatem venæ ſectionum in variis ægrotantibus ex multiplici obſervatione prudenter animadvertiſſe, earumque uſum, ad plures fere morbos quam hodieque fit infringendos, late commendaſſe, ſed tamen ab Hippocratis tempore jam dubitari cœpiſſe, an etiam gravidis venam incidere liceret.

Anſam huic hæſitationi ipſe diuus ſenex præbuit, cum in aphoriſmis alioquin pulcherrimis & vere practicis docere inſtituit: mulierem vtero gerentem, ſecta vena, abortire; eoque magis, ſi grandior fœtus fuerit. Quo factum eſt, vt poſteri, qui Principis Medici verba veluti oracula ſancte reuerebantur, per aliquot ſeculorum interualla gravidis miſſionem

ſan-

ſanguinis præſcribere ſibi ducerent religioni. Id ne ſola auctoritate commoti feciſſe viderentur, rationibus quoque muniendum & diſcipulis ſuis inculcandum putarunt. Quemadmodum enim generatim ſtatuebant, ſanguinis copiam proprie nutrire, illam vires tueri, iisque incrementum ſuppeditare; ita in gravidis ſpeciatim illam abundantiam ad alimentum tam proprii corporis quam alieni in utero viventis, denique ad ſuſtinendos partus labores requiri, neque propterea ulla ex parte minuendam eſſe arbitrabantur.

At vero præconceptam illam de ſanguine nutriente opinionem labefactant clariſſima e diligenti corporum anatome depromta documenta, quæ non ſanguinem ſed lympham potius pro materia nutritionis proxima habendam eſſe perſuadent. Non minus ficulnea eſt ſecunda ratio de viribus a ſanguinis abundantia augendis; hanc enim ad vires potius opprimendas quam colligendas aptam eſſe, & à priori & à poſteriori varia argumenta oſtendunt. Quippe, ſi inter mouens & mouendum, inter continentia & contenta corporis noſtri æqua intercedere debet proportio, vt vires ſibi recte conſtent; certe in plethoricis, vbi vaſa a copioſis humoribus opplentur & diſtenduntur, & ad hos circumagendos vehementior motus vis exigitur, hoc æquilibrium grauiſſime lædi, nemo inficiabitur. Quo magis ergo ſanguine abundant, eo citius robore gradatim deſtituuntur, eoque magis ad labores ferendos inepti, de laſſitudine & grauitate artuum, de reſpirationis anguſtia, de debili-

tate

tate conqueruntur, neque antequam vel ſponte naturæ vel artis ſubſidio a parte aliqua ſuperflui & oneroſi illius ſanguinis liberantur, ad priſtinum vigorem integritatemque virium redeunt.

Cæterum ut neruum aphoriſmi Hippocratis recte aſſequamur, omnino neceſſe eſt, ad eam conſuetudinem, quæ tum temporis inualuerat, reſpicere. Etenim in vſu erant venæ ſectiones noſtris moribus plane inſolitæ, largæ & interdum adeo profuſæ, vt ad animi defectionem vſque vulgo imperarentur. Has propterea in grauidis fieri ſummo quidem iure vetuit prouidentiſſimus ſenex, a poſteris autem non ad iuſtum modum redactas fuiſſe magis miraremur, niſi quantum valeant ſemel imbibitæ & paululum inueteratæ opiniones, aliunde ſatis perſpectum eſſet. Conferatur lectu digna obſeruatio *Caſp. Rejes Camp. Elyſ. juc. qv. 74.* ubi hoc thema de V. Sne in grauidis fuſius ventilatur.

Interea tamen, ſi hic latius euagari vellem, facile poſſem commonſtrare, quosdam Medicos ante & poſt ætatem Galeni, nec non medii ævi Arabes haud tanti ſemper duxiſſe priſcorum ratiunculas, vt a venæ ſectione prægnantium ſe prorſus deterreri paterentur. Jam tum enim Celſus innuit in capite de ſanguinis detractione per venas: Firmus puer & robuſtus ſenex & *grauida mulier valens tuto* venæ ſectione curantur. Certiſſimum vero eſt, hodie non amplius trepidari, ſed omnem in hac re metum prorſus euanuiſſe, & a conſultiſſimis hujus & proxime ſuperiorum

ſeculorum Practicis, quotquot incommoda plethoræ, grauidis infeſta, recte ſecum adhuc reputant, aut olim attenderunt, non modo inſignem venæ ſectionis fructum, ſed & neceſſitatem interdum collaudari. Conf. *Obſeru. Schenckii Lib. IV. Obſeruat. 22.* Et certe horum prouidis conſiliis quotidiana etiamnum adſtipulatur experientia, fruſtra obſtrepentibus Helmontianis, &, ſi qui adhuc ſunt, aſſeclis Bontekoe & Gehemæ: quare alii medici V.Snis ſpontaneæ & naturalis mentionem faciunt. Conf. *A. N. C. dec. 1. an. 3. obſ. 54. Hœchſtetterus Decad. 2. caſ. 7.* ex qua facile V. Snis artificialis vtilitas in aliis certis caſibus diiudicari poteſt.

An vero longius progredi & in pede quoque ſanguinem detrahere vterum gerentibus conſultum ſit, pauciſſimi, quantum nobis conſtat, adfirmare auſi ſunt, longe plurimis ab hoc incepto, tanquam temerario & periculoſo, abhorrentibus: id quod præcipue *Ab Altomari* ſtrenue ſemper fecit. Notiſſimum enim eſt, vniuerſam propemodum Medicorum ſcholam ſibi perſuadere, hoc inter formidoloſa & violenta ecbolica, quæ fœtum immaturum truculenter eiicere valent, ſummo iure eſſe numerandum. Quid? quod eo res rediit, vt virginem innocentem pudice educatam, genere & fama honeſtam, ſi hoc remedium ad fluxum menſtruum reuocandum aut ſymptomata, quæ ab eius retentione pullularant, mitiganda experiretur, læſæ virginitatis ſuſpectam habuerint, &

legi-

legibus cauendum curarint, ne innuptæ hoc vti liceret.

Cur autem nos a vetuſtiſſima & ab omnibus fere probata ſententia diſcedere ſuſtinuerimus, non alia cauſa fuit, quam quod dolentibus, grauidas a V. Sne in brachio minus ex voto leuari, eadem in pede inſtituta pluribus feliciori hucuſque euentu ſatisfactum eſſe ſymptomatibus, obſeruare contigerit. Neque tamen hoc temere tentaſſe arguendi ſumus, quandoquidem & rationibus haud friuolis & aliqua præeuntium auctoritate ſuffulti, ad hanc medendi rationem peruenimus. De hiſce itaque iam dicere animus eſt, & quidem proximo capite *tutiſſimum* huius venæ ſectionis vſum, vltimo autem *ſalubritatem* & *præſtantiam* exponere adgrediar.

CAPUT II.

DE

TUTO V.SNIS USU IN PEDE GRAVIDARUM.

PRiusquam hanc V.Snem ſine vllo abortus periculo confidenter adhiberi poſſe demonſtrem, quædam præmonere neceſſe eſt, ne forte deterior euentus, qui ex aliis cauſis & non tam *ab* vſu eius debito, quam *ſub* vſu eodemque *peruerſo*, vel ex

aliarum cauſarum concurſu ſubſequi poteſt, huic auxilio imprudenter adſignetur.

Primum itaque, quod ad *quantitatem* exhauriendi ſanguinis attinet, notiſſima cuiuis & peruulgata cautio eſt, ne pro grauidarum conſtitutione vel *parcius iuſto*, vel *immoderatius* detrahatur. Etſi enim natura ſatis magnam ſanguinis diſperditionem ſine inſigni noxa ſubinde ferre poſſit, vt conſtat ex largiſſimo menſium fluxu, hæmorrhoidibus copioſis, vulneratorum exemplis; tamen *aurea mediocritas* hic tanto diligentius ſeruanda eſt, quanto facilius, ſiue in brachio ſiue in pede inſtitutam, venæ ſectionem prodigam abortus excipere poteſt.

Notabile huius rei exemplum reliquit *Guil. Fabr. Hildanus in Obſeru. Chirurg. Cent. VI. Obſerv. 92.* Vbi non præteriri debet Phyſiologorum obſeruatio, ne forte nos oculorum iudicium decipiat, ſanguinem pondere ſuo aquam plurimosque alios liquores multum ſuperare. Neque vero putes, *parciore* & inepte ſcrupuloſa evacuatione leuiora naſci plethoricis incommoda aut pericula; quippe hinc & intenſiorem humorum commotionem exſurgere, & naturam, ab exigua nimis doſi male placatam, ſæpe ad vlteriores & magis ancipites ſanguinis egeſtiones moliendas incitari experimur.

Porro, nec in æſtuoſis nimium & febrilibus, præcipue malignis, motuum humorum exacerbationibus, nec in ipſo exquiſitorum dolorum paroxyſmo, nec in tumoribus crurum cachecticis & hydropicis, venam

nam

nam pertundere conſultum fuerit. De ſubjectorum vero habitu, de inſtrumentis & dexteritate chirurgica, ea omnia probe tenenda ſunt, quæ de quacunque V.Sne paſſim præcipiunt Autores peritiſſimi, & nos infra capite tertio nonnihil attingemus.

Paucioribus hiſce (nam multis, ne actum agam, ſuperſedeo) præmiſſis, vt effectum V.Snis in pede grauidarum innocentiæ ſuæ aſſeram, ac, nullum inde abortus diſcrimen per ſe imminere, euincam, primum omnium ad ipſam Medicorum, qui in frequenti ſalutaris artis exercitio verſantur, conſcientiam fidenti animo prouocabo, perſuaſus, neminem illorum, niſi qui prorſus a miſſionibus ſanguinis abſtineat, diffeſſurum, *aliquando ſibi accidiſſe*, vt nonnullis mulieribus conſilium V.Snis in pede optatiſſimo cum ſucceſſu dederit, quarum grauiditatem nec Medicus, nec ipſa mulier, coniectura aſſequi potuit, euentus tamen ſatis comprobauit. Qui quidem error facile committi potuit, cum vel primæ conceptionis in iuuenculis, vel nouæ, poſt diu ante habitum puerperium, graviditatis indicia, interdum valde ambigua, reperiantur. Quod ſi iam talem ſanguinis detractionem, prægnantibus mature intra *primos menſes* adhibitam, in quibus alias ad fœtum teneriorem elidendum maxime opportunæ & procliues exiſtunt, nullus conſecutus ſit abortus; quid eſt, quod tam grauibus ſuſpicionibus immerentem onerent, eaque mulieribus reliquo geſtationis tempore prorſus interdicant? Contigit mihi præterito ſeme-

 ſtri,

ſtri, cum ad *thermas Carolinas* iter facerem, ut Profeſſores Medicinæ, eosque ampla ſatis praxi occupatos, conuenirem, & inter alios ſermones, vt fit, ſententiam ipſorum de hoc V. Snis vſu percontarer; quem omnino reprobantibus hanc ipſorum in hac re experientiam in memoriam reuocaui, mitioremque inde cenſuram me retuliſſe memini.

Cæterum neminem, qui paulo animum adverterit, fugere poteſt, ſtupratas quidem ad partum pellendum clam ſæpiſſime hac in pede phlebotomia vti, ſed, niſi valentiora ſubſidia nefarie adiungantur, plerumque ſua ſpe deſtitui, cum multæ a V.Sne in pede prorſus immodica & ad animi ſubinde deliquium vſque continuata, crudelis voti vix compotes reddantur. Exinde ergo non mirum videri debet, cum intempeſtiua & intemperans ſangninis profuſio non ſemper exitium fœtui adferat, moderatam, iuſtisque limitibus coërcitam, ab omni plane noxa & pernicie haberi alienam. *Vid. Zacut. Luſitanus*, qui inſigne exemplum allegat *Med. Princ. Hiſtor. lib. 1. Obſeru. 25.*

Etſi quoque lubentes largiamur, V.Snem in pede ad menſium fluxum reſuſcitandum, vel imminutum augendum, non parum momenti adferre; tamen ſedula attentione facile cognoſcimus, & dolentes in praxi experimur, naturam, niſi iam per ſe ad hanc euacuationem (vt fere ſemper in puberibus extra geſtationis aut lactationis tempus) propendeat, aut motus ſuos eo intendat, rariſſime per ſolam V.Snem

eo

eo impelli & prouocari. Ex quo coniicio, cum in ſtatu grauido natura ad ſanguinem per vterum exonerandum proprie & ordinarie haud inclinet, ſed potius omnia venarum orificia, e quibus alias catamenia manare ſolent, arctius conſtringat & occludat, V. Snem in pede, ſi plethora vrgeat, ad lubrica & periculoſa tentamina haud eſſe referendam.

Obiicitur equidem, noſtro remedio ingentem *vim reuellendi* ineſſe; ſed vti hanc non plane negamus, ita per ſe nihil poſſe, ſupra dicta confirmant. Et, ſi tantopere propterea timendum eſſet, tum certe alia ſic dicta reuellentia, vt *cucurbitulæ cæcæ* in inguinibus, *ſcarificationes* in femoribus grauidarum factæ, & *pediluuia* a veteribus & hodiernis medentibus laudari conſueta, eundem metum incutere oporteret.

Hiſce inuictum illud argumentum ſi acceſſerit, ab vſu eius hic loci recepto, & per innumera tuto vtentium exempla corroborato, non video quid reliqui ad præſtandam de eo ſecuritatem poſſe deſiderari. Sane prorſus iniquum foret, aliorum medicamentorum, dummodo vel decem forte tentamentis præcognita ſint & explorata, applicationem innoxiam iudicare & confeſtim ambabus manibus amplecti, hoc vero, quod in ſexcentis amplius exemplis nullam vnquam grauidam in abortiendi periculum adduxit, pro regulis maiorum præconceptis abominari & proſcribere. Etenim & ipſe liquido aſſeuerare & teſtes

locu-

locupletiſſimos, tam Medicos quam Chirurgos, huius ciuitatis aduocare poſſum, præter alia in grauidis delicatis & perilluſtribus coniugibus, ſumma cum felicitate & grauiſſimorum ſymptomatum mitigatione, hoc auxilii genus vſurpatum fuiſſe, tantum abeſt, vt offecerit vnquam aut damnum dederit. *Conſ. cap. ſeq.*

Ne tamen propter *nouitatem* nimis diſpliceat, aut inuidioſum ſit, in illorum gratiam, qui autoritatibus aliorum & vulgi perſuaſionibus nonnihil dandum eſſe exiſtimant, ex Practicis, qui quidem impræſentiarum obueniunt, aliqua huc pertinentia ſubnectam.

Ex his primo *Zacutus Luſitanus*, vir iudicio excellens & in præſtantibus medicæ artis præſidiis colligendis diligentiſſimus, *in Medicor. Princ. Hiſt. Obſerv. 26. 29.* grauidarum epilepſiam & bubonem peſtiferum, ſuffocationem vterinam, apoplexiam, vbi V. Sio in brachio irrita imo incommoda fuerat, generoſo hoc auxilio optime leuari annotauit, tutumque eius vſum multis rationibus contra aduerſarios, *Plempium*, *Fontanum*, *Bruſchium*, aliosque Veterum placita mordicus retinentes, pro ea ætate, qua vixit, ſtrenue profecto defendit, aliorum quoque Medicorum experientia ſuam ſtabilire ſententiam annixus. Non poſſum autem, quin hic notatu digniſſimam illius obſeruationem allegem, qua ad abortum quoque præcauendum idem tutum eſſe ac fructuoſum contendit.

Fœ-

Fœminæ binæ robuſtæ, inquit, cum per totum geſtationis tempus menſtruas purgationes paterentur, fœtum vſque ad maturum tempus reſeruabant, ſed cum purgatio in alia grauidatione deficeret, abortum fecere. Quam ſcaturiginem mali in ſanguine menſtruo ſuppreſſo, copia ſua fœtum obruente, acutie vaſorum vteri oſcula aperiente, & punctione naturam lancinante, vt ante tempus fœtum propelleret, ſitam eſſe, vnanimiter rati ſunt; quare illis iterum grauidis factis a ſuppreſſa menſtrua purgatione ſanguinem e cubito exhauriunt: ſed neque ex hac parte celebrato conſilio voti compotes euaſere: nam in quinto & ſexto menſe abortiere. Hiſce perſpectis, dum iterum concipiunt, me vocant, a ſecundo vſque ad quintum ſingulis menſibus e talo ſanguinem exhaurio, & ſic demta particulari plenitudine vteri, vel copia ſanguinis ad eum fluentis, ad originem fluxus vacuati feliciter nono menſe ter pepererunt. *Vid. praxeos admirandæ libr. II. Obſeruat. 160.*

Doctiſſimus quoque *Oethæus* pluribus grauidis, epilepſia correptis, eodem auxilii genere ſuccurrit, ac teſtatur, ſe ſuæ ipſius grauidæ vxori, quæ in eam cordis anguſtiam & pectoris compreſſionem inciderat, vt iamiam ſuffocatione peritura videretur, ſubito circa malleolos venam in ſiniſtro pede aperuiſſe, euidenti ac ſubita mali iſtius leuatione, nec quidquam incommodi accidiſſe, ſed per integrum menſem fœtum ſalubriter geſtantem feliciter eundem poſtea peperiſſe. Quocirca minime dubitat, in tantis periculis non ſolum neceſſario ſed & tuto adhiberi poſſe. Vid. ipſius Obſeru. proprias. Accedit huc ſuffragium *Moxii lib. 2. de morb. acut. gravid. per V. S. c. 20.* cum quo conſentit *Zacchias Qu. med. leg. lib. 6. tit. 1. qu. 7. n. 17.*

Quamuis autem hi viri proſpero ſæpe cum ſucceſſu huiusmodi experimenta ſe feciſſe fateantur, tamen a vulgi calumniis & inueteratis tunc temporis opinionibus prohibiti videntur, quo minus huius vſum in maius meliusque prouexerint. Iisdem cauſis effectum eſt, vt in ſequenti ætate negligentia & contemtus progreſſum eius retardaret.

Poſtquam autem primus noſtri temporis *Stahlius* V.Snis in pede præſtantiam & vtilitatem ſingularem luculenta diſſertatione explicauit, ac deinde in alia, *de affectibus grauidarum* habita, nonnullam huius ſubſidii mentionem iniecit, permulti omnino Practici ſolertiore huius rei conſideratione eo perducti ſunt,

vt

vt alacriori animo idem frequentius periclitaretur.

Non autem incongruens erit, illuſtris & circumſpectiſſimi Autoris verba apponere: Venam in pede, inquit, grauidæ ſecare, minime certe iuſti ſingularis dubii obiectum præbet: inprimis ſi incommoda aliqua præſentia magis circa ipſum abdomen, maxime omnium autem circa lumbos, coxas & femora negotium faceſſant, de rheumatico-arthriticorum affectuum indole. Ibidem exemplum ſubiungit de egregio talis V. Snis effectu, quem iterata illa prægnanti plethoricæ & doloribus ſpaſticis afflictæ præſtitit.

Conſultiſſimi quoque Præſidis mei experientiam hic prædicare & in partes vocare debeo, qui beneuole mecum communicauit & docuit, in ſua praxi hoc ſibi vſitatum ſemper tutiſſimum & ad multas grauidarum moleſtias auertendas efficax compertum eſſe.

Neque mihi hic omittenda ſunt feliciſſimi Practici, Dn. Iunckeri, Præceptoris & Hoſpitis mei admodum colendi, verba, quæ *nouiſſimæ Tabularum Medicarum editioni, Tab. XXI de Cephalalgia*, inſerenda curauit: In grauidis, Cephalalgia correptis, in brachio

quidem inſtitui ſolet V. Sio, hodie autem in ipſis pedibus ſine formidine grauidis venam ſecamus. *Conf. etiam Tab. de Affect. Grauidar.*

Hactenus varia argumenta, quæ, ſi modo caute incedamus, ſuperſtitioſum timorem abiicere & ſecuros nos eſſe iubent, protulimus, in quibus æqui rerum æſtimatores acquieſcere poſſe videntur; ſed tamen & adhuc alia quædam occurrunt.

Vbi primum notatu digniſſimum eſt, V. Snem in pede *minus* hominem *afficere*, quam quæ in brachio inſtituitur, atque inde omnes fere Practicos tutiſſimum cenſere, ad unam & alteram unciam plus ſanguinis ex inferiore quam ſuperiore corporis regione educi.

Deinde ſpectemus quæſo ipſius *naturæ methodum*, qua coaceruatam ſub grauiditate ſanguinis redundantiam ſubinde per inferiores vias imminuit, ac, niſi in eo modum excedat, optime ſibi conſulit, & abortum tuto anteuertit. Vnde non rara proſtant exempla *hæmorrhoidum* ſub grauiditate ſine vllo periculo fluentium, neque infrequentes admodum ſunt venarum cruralium tumores, quos *varicum* nomine appellare ſolemus, atque intenſas ad hæc loca ſanguinis congeſtiones ſe conferre & interdum quoq; in eruptionem ſanguinis ſolui, non ita pauci annotarunt; inprimis autem animadvertendum eſt, permultas mulieres poſt verum conceptum *menſtruas purgationes* ſemel vel bis ex-

pe-

periri, nec tamen abortum perpeti, etſi tenellulum fœtum primis menſibus excuſſionem promtius ſubire poſſe tum a priori veriſimillimum, tum a poſteriori experientiæ conſentaneum ſit. Tacebo earum exempla, quibus per *totum* geſtationis tempus ſingulis menſibus per vterum purgari, aut diarrhœis laborare, innoxium fuit. Namque ex his euidenter apparet, naturam quoquo modo oppletam ſibi proſpicere conari, idque ſine vllo grauiorum malorum periculo, niſi aliunde perturbata hallucinetur, feliciter exequi. Quapropter & Medicis, naturæ miniſtris, concedi debere autumo, vt, ſi natura, collectis nimium humoribus, ſpontanea euacuatione ſuppetias ferre vel ex errore quodam nolit, vel propter aliqua impedimenta non poſſit, Medicus obruentem corpus plethoram, atque inde oriunda vehementiora incommoda, V. Sne in pede releuare tuto audeat.

Quæ cum ita ſe habeant, ſummo iure videmur concludere, ſiniſtros euentus, qui directe huic V. Snis vſui adſcribi ſolent, potius tribuendos eſſe abuſui, aut eminenti plethoræ, vehementibus animi perturbationibus, nimiæque eius ſenſibilitati, largiſſimis menſibus, emmenagogis fortioribus, debilitati vel plane morti excludendi fœtus, conſuetudini abortiendi, variis grauidarum morbis, vteri vitiis, & id genus reliquis V. Snem vel antegreſſis vel proxime excipientibus circumſtantiis, quibus præſentibus, ſiue in brachio ſiue in pede vena inci-

datur, abortum ſæpe ſuccedere nemo mirabitur.

CAP. III.

DE

SALUBRITATE ET PRÆROGATIVA V. SNIS IN PEDE GRAVIDARUM.

CVm generatim V. Sio ad minuendam ſanguinis abundantiam, aut permoleſtas & morbidas inde exiſtentes commotiones, partim præoccupandas partim ſedandas inſeruiat; omnino neceſſarium & ſcopo meo conuenientiſſimum eſſe duco, antequam ad ſpecialia progrediar, *præſentiam plethoræ*, in compluribus grauidis obuiæ, adeoque vſum & interdum neceſſitatem miſſionum ſanguinis comprobare.

Apparet autem vel leuiter attendentibus, quod, quæ ſingula alioquin ad copiam ſanguinis cumulandam apta ſunt, hic ferme larga penu ſe nobis offerunt vniuerſa. Fœminarum enim natura, vt phyſice ad generandum deſtinata, ſic iam a primis pubertatis initiis ſemper intenta eſt, ad eam alimenti ſupellectilem, quæ ſuſtentando fœtui ſufficere poteſt, colli-

colligendam, & proinde, niſi grauiditas intercedat, ſingulis menſibus quantitatem ſanguinis ſuperfluam eiicere cogitur. In confeſſo autem eſt, a multis minus ſanguinis, quam abundanter ſupereſt, egeri, quin & ob ſpiſſitudinem, e ſuccreſcente ſenſim copia prognatam, ægerrime poſſe exonerari. Quocirca neceſſe eſt, niſi ſimplici & laborioſo vitæ genere, vt ſolent fere omnes ruſticæ & plebeiæ, ingruentem plethoram conſumant, extraordinariam ſanguinis vbertatem ſenſim pullulare. Id quod præcipue fit in omnibus ditioribus, quibus & frugali victu vti & neceſſarios plane labores ſubire grauiſſimum onus eſt, præſertim cum appetentiæ ſuæ liberaliter indulgeant, quæ magis magisque lautioribus deliciis excitata in auiditatem & vorandi conſuetudinem degenerat, adeoque nimiam alimenti materiam corpori ſuggerit.

Augetur hæc oppletio delicata mollitie & ſedentaria vitæ ratione, cui multæ fœminæ adeo addictæ ſunt, vt ad nendum tantum & acu pingendum natas ſe eſſe putent, indeque ægerrime abduci ſe patiantur.

Quod ſi iam his iungatur, vbi grauidæ fiunt, *repentina menſium retentio*, tum eam nutrimenti farraginem, quam alias ad menſtruum ſanguinem impendere & extra corporis limites relegare natura ſolebat, ad tenerrimi fœtus corpuſculum exſtruendum totum conſumi, nullis rationibus conuinci poſſumus. Quid? quod

quod a priori haud difficulter intelligimus, ſollicitudinem illam & curam, qua matris natura embryoni bene prouidere ſtudet, efficere, vt ſemper plus materiæ nutritiæ, quam opus eſt, præparet & in promtu habeat.

Non ignoro, quid alii obloquantur: poſt conceptum protinus exiſtere nauſeam, decrementum appetus, vomitum quotidianum & per priores maxime menſes perdurantem, quin pleraſque grauidas a cibo magis, quam antea, abſtinere, graciliores aſpectu fieri, aliquas etiam inſigni macie affici; inde potius nutrientis humoris abſumtionem, quam maiorem collectionem, indicari oportere. Sed his reſponſum velim, rarius hæc in ruſticis & laborioſis, omnia vero frequentius occurrere in fœminis delicatioris ſenſus & pleno victu iam antea ſatis oppletis; vnde natura hac occaſione vel auerſatur cibum, vel eundem, qui plethoram auget, per proximam viam reiicit.

Nec tamen ſub maciei ſimulacro ſigna ſæpe reſtantis adhuc plethoræ, alibi obſcuriora, alibi ſub lautioris diætæ continuatione euidentiora, pateſiunt, quo pertinent tumor venarum, membrorum torpor, grauitas crurum, anhelitus difficultas, inſomnia anxia, aliaque plurima, quæ a cauſis fouentibus pedetentim incrementa capere ſolent, & in cephalalgiam, oppreſſionem pectoris, & tuſſim ſiccam, ſpaſticos dolores, colicam, & ileon hæmatites Hippocratis, ac præcipue, ſi perturbationes animi ſuperueniant, in grauiora ſæpe mala terminantur.

Equi-

Equidem natura, vt in aliis morbis, vi ſua autocratica ſe ipſam hinc ſubinde expedit, & tempeſtiue, ne corpus ſuum organicum a nimia humorum adfluentia obruatur, tum e naribus, tum e venis hæmorrhoidalibus aut crurum (in varicibus apertis) ſalutari ſæpe effectu ſuperfluum educere laborat. Sed tamen hæc omnia varias moleſtias pariunt, variorum motuum apparatu ſuſcipienda atque exequenda ſunt, interdum etiam immoderatius & non ſine multis erroribus perficiuntur; quin id quoque aliquando accidit, vt natura, ſiue ab onere plethoræ ſiue a cauſis magis immaterialibus commota & indignabunda, præcipiti impetu motus ſuos ad vterinas vias conuertat, atque indidem fœtum ſimul cum ſanguine violenter excutiat.

Quapropter nullum aliud V. Sne *tutius & utilius* medicamentum excogitari potuiſſe arbitramur, utpote qua in partibus ignobilioribus, opportuno tempore, ea quantitate, quæ ad demendam moleſtiorem copiam ſatis eſt, ſanguis emittitur, vicaria euacuatio peragitur, adeoque fœcunda malorum e plethora efflorеſcentium ſeges in herba quaſi ſuffocatur.

Vehementer enim falluntur, qui plethoram hic non attendunt, & a fictis quibusdam & inexplicabilibus, ſiue acidis, ponticis, acribus, ſiue alcalinis, ſiue neutris (certe ſui generis, ut aiunt) ſalinis qualitatibus omnia incommoda, queis grauidas ſuccumbere aut conflictari cernimus, deriuanda ſtatuunt. Quæ ſi probabilitate quadam niterentur, cur edulcorantia,

obtundentia, abſorbentia, aliaque magnis vulgo laudibus decantata, tam diu ſine fructu, &, niſi phlebotomia in vſum vocetur, incaſſum vſurpantur?

Certe, ſi hic quicquam auxilii ab vllo alio præter V. ſectionem expectare fas eſſet, tum illud ab exercitatione corporis frequenti & parſimonia victus petendum eſſet.

Sed hæc minus arrident delicatulis, & certis de cauſis eadem ſuadere nonnunquam dubitamus. Vnde detractionem ſanguinis ſubſtitui oportet, cuius efficaciam & præſentiſſimum inde leuamen omnes Practici peritiores extollunt. *Conf. Rodericus a Caſtro, Fernelius, Foreſtus, Sydenham, Ettmullerus, Langius, Hoffmannus*, &, qui inprimis erant nominandi, *illuſtris Stahlius*, & *Conſultiſſimus Præſes.*

Interim neutiquam eam doctrinam probamus, quæ cunctis ſine diſcrimine grauidis venam incidere & quamcunque leuiuſculam humorum ebullitionem protinus hoc auxilii genere oppugnare ſuadet, ſed maximam vbique notabilis plethoræ rationem habendam eſſe arbitramur. Quamobrem robuſtis, laborioſis, ac ſimplici victu gaudentibus, niſi aliunde grauis cauſa ſpiſſitudinis, melancholiæ, orgaſmi, ſpaſmorum hyſtericorum vrgeat, V. Snem iniungere ſuperuacaneum aut inutile eſt.

Cum autem in opulentis, otioſis, opiparæ & molli diætæ adſuetis, teneris, vrbanis & nobilibus, vbi euidentior ſanguinis copia præſto eſt, creberrimæ occaſiones obueniant in perturbationes animi delabendi, atque

que hinc merito periculoſorum ſymptomatum conſe-ctaria expectanda & metuenda ſint; ſaluberrimum eſt, nauare operam, vt fomitem tempeſtiue ſubtrahamus, atque emiſſione ſanguinis ambiguos & ad abortum ſæpe tendentes motus præoccupemus. Quamdiu enim humorum copia, cauſa materialis ad fœtum præmature edendum idonea, exuberat, vix nobis ſecuros eſſe licebit, præſertim ſi vel antea huiusmodi funeſtos caſus accidiſſe, vel aliis ex cauſis procliuitatem abortiendi intelligamus.

Atque hæc ad prophylaxin. *Curationem* vero effectuum, quos ſupra commemorauimus, eadem feliciſſime vel adiuuat vel plane abſoluit V. Sio, tum quia fundum & materiam mali, cui tollendo nullum aliud medicamen par eſt, exhaurit, tum quia motus propter eam a natura ſuſceptos tutius quam omnia ſoporifera, efficacius quam alia quæuis neruina, blande demulcet.

Hanc euacuationem, licet alias in brachio fieri præcipiant, tamen e pede inſtitutam multis de cauſis præſtantiorem eſſe, nunc, qua fieri poteſt breuitate, planum facere propoſiti mei ratio poſtulat. Non eſt vero loci huius, nec temporis anguſtia ſinit, verboſius diſcutere differentiam illam inter V. Snem *deriuantem* & *reuellentem*: quam, licet practicam, Recentiores quidam Carteſiani ex legibus circuitus ſanguinis refellere, &, tanquam inane Veterum figmentum ac ſomnium, explodere voluerunt; nobis in hac re ſatis erit, relictis ſuper hac re e theoria ſana deprom-

ptis rationibus, ex admirabili planeque firmo Veterum ac Recentiorum conſenſu, illud tantum animaduertiſſe, omnibus infimum ventrem obſidentibus morbis maius & diuturnius alleuamentum a V. Sne in pede quam brachio procurari.

Jam cum pleraque mala in hac regione corporis grauidis moleſta & ominoſa exiſtant, non ambigimus, quin (cuius innocentiam ſatis ſtabiliuimus) huius loci inciſio præcellentior iudicanda ſit, præſertim cum ſciamus, vbicunque apertio vaſorum ſanguiferorum peragitur, illuc frequentius motus dirigi humoresque ibidem cumulatius aſſeruari. Vnde V. Sio in brachio lenimentum quidem affert, ſed minus ſtabile, nec adeo, ſi in futurum proſpicias, fructuoſum; quandoquidem per illam motus humorum verſus thoracem parteſque nobiliores & teneras auocantur, atque inde, ſuccreſcente ſenſim plethora, nouæ præcordiorum anguſtiæ, palpitationes cordis, reſpirandi difficultas & huius commatis plura, non ita multo poſt recrudeſcunt.

Contra, ab inciſione *ſaphænæ* (e qua & largius quam e *mediana* ſanguinem mittere licet) motus magis ad crura deorſum alliciuntur, vbi aliqua deinde ſuccedens congeſtio a partibus robuſtis ignobilibus, minus exquiſite ſenſibilibus, facilius toleratur. Vnde omnes hypochondriacos, quorum cum pathematibus grauidarum mala euidenter conſpirant, longe certius & conſtantius ab hac leuamen, quam ab vlla alia, percipere conſtat. Vti hæc & alia dilucide pertractauit *Stahlius, in diſp. de V. Sne in pede.* Quid? quod & Cephalalgiam, dolores dentium, & oppreſſiones pectoris, nedum vagan-

gantia per abdomen incommoda celerius ſæuire deſiiiſſe, & diutius conquieuiſſe, vbi hoc auxilium ſuaſimus, fidiſſima nos docuit experientia.

Iuuat autem ad ea, quæ hactenus diximus, illuſtranda, & partim ad rem totam confirmandam, ex plurimis paucos hic ſubiungere caſus, & inſignem, quem ab hoc remedio reportauimus, ſucceſſum legentibus impertire.

Fœmina illuſtriſſimæ proſapiæ, annorum 27. temperamenti ſanguinei, cum alias prægnans V. Sbus in brachio ſibi conſulere ſolita, ſub variis ſemper pathematibus ter peperiſſet, viuos quidem, ſed admodum debiles, & brevi a partu exſtinctos fœtus, iterum grauida facta, *tribus V. Sbus in pede*, ſub initium nempe, medium & finem geſtationis præſcriptis, longe melius habuit, ac inprimis per ſecundam & tertiam V. Snem a ſymptomatibus grauiſſimis ſpaſticis in abdomine, Cephalalgia, grauitate artuum, cætera, ad miraculum vſque liberata fuit, longeque *facilius* ac *felicius*, quam antea, fœtum excluſit, adhuc *ſaluum* & *vegetum*.

Alia illuſtriſſima 36. annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, mater plurium liberorum, in grauiditate ſemper vltra medium geſtationis tempus vehementibus hyſtericis paſſionibus vexabatur, adeo vt ipſam lecto adfigerent. Adhibebat in conſilium Medicum a V. Sne abhorrentem, & illius in locum alterantia, neſcio quæ, & temperata antihyſterica propinantem, ſed effectu adeo incerto atque exiguo, vt nunquam a tantis malis liberaretur. Superuenit autem alius Medicus, qui V. Snem in pede com-

mendabat, quam illa quidem trepidantius ſubiit, ſed adeo commodam ac vtilem ſentiit, vt nuſquam præſentiorem & feliciorem opem ſibi obueniſſe teſtaretur. Itaque & tunc inſigniter ſubleuata fuit, ac poſtea feliciter peperit.

Alia vrbana, 29. annorum, temperamento cholerico-ſanguineo, ſumme hyſterica, cum primo uterum ferret, ineunte ſeptimo menſe, e grauiore iracundia, ad quam naturali impetu ferebatur, incidit in dolores ſpaſticos exquiſitos, circa os ſacrum & vicinas vtero partes ſæuientes, & partus doloribus ſimillimos; acceſſerat iam ſumma debilitas, anxietas animi & triſtitia, vt decumbens plane deſperare videretur: quibus viſis, Medicus trepidare paululum, & an hoc auxilium ſuaderet, animi pendere cœpit; deinde, multiplicis experientiæ recordatione erectus, in ſtatu tam ancipiti venam in pede ocyus pertundi iubet, præmiſſis & ſubiunctis temperantibus ac leniter ſedatiuis. Atque hinc adeo reſtituta fuit, vt breui poſt ſurgeret, ab omnibus incommodis, niſi quæ frequentior ira ciebat, vſque ad partum legitimum immunis.

Alia matrona, annorum 35. 7. liberorum mater, admodum tenera, dum vterum fert, ordinarie bis V. Snem in pede ſibi inſtitui ipſa poſtulat, quamprimum nempe dolores abdominis ſpaſtici & *hæmorrhoides cœcæ* repullulant, iam ſatis experta, nullo alio ſubſidio tam præſentaneum ſibi leuamen obtingere. Factum eſt aliquando, vt, cum vena minus late incideretur, ac nihil fere ſanguinis ſtillaret, illa præ metu aliam ſibi venam

nam aperiri recuſante, nihil quoque ſolatii ſed potius dolorum exaſperatio ſequeretur.

Alia, Chiliarchæ coniux, annorum 24. iracundis motibus valde obnoxia, iam *ter abortum fecerat*. Hæc aliorum medicamentorum vſum irritum experta, tandem quoque ad V. Snem in pede deſcendit, & per huius repetitum vſum, Deo conſilium fortunante, coniunctis ſimul nitroſis & cinnabarinis, placata natura eo deuenit, vt poſtea *bis* partum legitimum enixa ſit, vtrumque adhuc ſuperſtitem; idque eo magis mirandum eſt, quo frequentiores ſub grauiditate commotiones animi iracundæ interceſſerunt.

Ampliſſimus mihi campus panderetur, ſi plura in medium exempla proferre vellem, ſed merito abſtineo, certus, ſat claram lucem toti diſſertationis meæ themati hiſce affundi. Quæ ſi lectori cum ſupra ex *Luſitano*, *Oethæo*, allegatis exemplis additiſque rationibus comparare lubeat, eo certius, vt ſpero, ſtabilietur veritas, nec propter nouitatem contemnetur.

Sed pergendum adhuc, & ex ſuperioribus nobis in memoriam reuocandum eſt, rationes eas, quas ibi allegauimus, nos inducere, vt credamus, maiorem ad enitendum feliciter partum facilitatem per V. Snem in pede inferri. Etſi enim per ſe facultate fœtum expellendi minime polleat, vt iam ante probauimus, tamen in grauiditate, ſemel aut bis ſuſcepta, natura quaſi conſuetudini adſtringitur, humores verſus inferiora demittendi, adeoque eius propenſionem ad maturum fœtum promtius euoluendum alacrius inuitat. Vnde, ſi V. Sio præmiſſa fuerit, eandem cum incertiore

effe-

effectu demum in dyſtocia plethoricarum, vbi vires plerumque iam exhauſtæ ſunt, adhibere neceſſe non habemus; quam alioquin in hoc caſu ipſe *Hippocrates, lib. de Morb. Mulier.* ac hodieque peritiſſimi Medici commendabilem exiſtimant.

Ex eadem cauſa veroſimile eſt, ab huius ſub grauiditate vſu & lochiorum fluxum debitum, &, ſi lactare deſierint, etiam menſtruas purgationes meliorem ordinem & ſucceſſum ſeruaturas, exſpectari poſſe, quæ utraque V. Snum in brachio factarum repetitio, ſanguinem ad ſuperiores partes retrahendo, facilius in futurum peruertere valet.

Aliud nec pœnitendum commodum eſt, quod a fœminis menſtruorum ſuppreſſione laborantibus, quarum grauiditas dubia eſt, ſi conſulamur, iam non amplius vereri opus ſit, ipſas ad venæ ſectionem in pede cohortari: quomodocunque enim ſe habeat ambigua illa conſtitutio, hæc æque profutura eſt. Cum e contrario, ſi prægnantes non ſint, & V. Sio in brachio fiat, grauiſſimis pathematibus in ſuperiore corporis regione feneſtra aperiatur: quin & natura hinc in ſummam confuſionem ruit, atque inflexibilem fere pertinaciam, ut vix ac ne vix quidem motus humorum deorſum reuellere & ſuppreſſos menſes reſerare integrum ſit. Vid. Exempla *in diſput. Stahlii de Motu tonico vitali.*

Denique, cum euacuationum ſanguinis vel artificialium, vel naturalium per debita loca, conſuetudo peculiarem naturæ ſenſibilitatem inferat, atque, vti pleriſque haud ignotum eſt, multæ fœminæ V. Sni

in

in pede antea adſueuerint; præſtantius vtique eſt, hanc conſuetudinem, naturæ gratam & acceptam, in grauiditate retinere, eaque varias moleſtias, quæ a ſubita mutatione vel impendent, vel metui poſſunt, amoliri.

Poſtquam iam *vtilitatem* & *præſtantiam* huius V. Snis oſtendimus, vltimo *methodum vtendi* & reliqua, quæ hunc actum circumſtant, paucis ſubiicere conueniet. Omiſſis ergo generalioribus præceptis, quæ de V. Sne tradunt Auctores, de *temporis opportunitate* illud primum notandum habeo, quod ad prophylaxin vel præcautionem illis, quæ euidenter plethoricæ, grauioribus ſanguinis exagitationibus, aut arthriticis doloribus, aut largioribus catameniis, aut abortiuis excusſionibus alias obnoxiæ ſunt, tum ſtatim poſt conceptionem, tum vltimis menſibus, quin etiam, ſi neceſſitas exigere videatur, medio grauiditatis tempore, vena ſecari queat; aliis autem, pro varia circumſtantiarum conditione, ſemel aut bis ſanguis exonerari poſſit; quod quidem iudicio Medici præſentis relinquemus.

Quantitatem, pro largiorum aut parciorum alias menſium fluxu, plethora præſente, robore, aut imbecilliore ſenſibili ſtatu, V. Snum conſuetudine, cæteroquin in grauidis mediocris habitus, menſura intra quatuor vel quinque vncias ſubſiſtente, dimetiri debemus; id ſemper prouidentes, vt potius iteratione, quam larga ſemel euacuatione, ſubſidiariam operam nauemus & auxiliatrices naturæ manus porrigamus.

Vbicunque vehementiora pathemata præſto ſunt,

alia quædam ex pharmacia ſelecta remedia coniungere non obliuiſcamur. Sic feruidiorem orgaſmum temperant nitroſa & abſorbentia citrata, ſic vehementiores dolores eadem cum cinnabarinis copulata pacatiores reddunt. In febrili motuum apparatu, temperantibus adiiciantur diapnoica fixa, emulſiones amygdalinæ dilutæ; alibi, in ſpiſſitudine & obſtructionibus, diluentia & pilulas *Stahlii*, vel *Beccheri* correctas, ſimul commendamus. Quod ſi periculoſiores motus, abortus anteſignani, ingruant, mitiora tonica, gemmata, cum paucis granis maſſæ Pil. de cynogloſſ. vel *Wildeganſii*, vel Chymici Anglicani *Starckey*, ante vel poſt V. S-nem in vſum vocata, aliquando profecerunt.

De *Venarum delectu* nihil addimus, tantum vt capaciores & a tendinibus ac neruis remotæ aliis præferantur, neque eæ iuſto altius ſed ſatis late (ſenſibilibus autem paulo anguſtius) incidantur, commonituri. Accidit autem interdum, vt in plumbea quadam (ſicut exprimere ſolent) pedum oppletione paululum tumida locus ad V. Snem commodus haud ſtatim in oculos incurrat: vbi nihil conuenientius eſt, ad venas in apricum producendas, quam ſi matutino tempore, quo tumores ſubſidere conſueſcunt, ſimulatque e lecto ſurrexerint, Chirurgus manum admoveat.

Hiſce iam thema noſtrum concludentibus nobis ſupereſt, ut DEO T. O. M. ſupplices gratias agamus, eundemque venerabundi precemur, vt vlterioribus noſtris conatibus & laboribus optabilem ſucceſſum clementiſſime largiatur, eosque ad ſui nominis gloriam hominumque emolumentum valere iubeat.

PRÆNOBILISSIMO atque DOCTISSIMO

CANDIDATO

SAPIENTIAM PRECATVR
ET FELICITATEM

D. IOANNES IVNCKERVS.

IMminet tandem, honoratiſſime AMICE! ſerenus ille dies, quo cathedram adſcendere, deinde vale nobis dicere, TIBI conſtitutum eſt. Abſoluto enim feliciter ſtudiorum curſu de itinere in remotiores regiones cogitas, ac iisdem peragratis patriam repetere contendis. Equidem non improbo hoc TVVM propoſitum: at longa tamen via quum TIBI emetienda ſit, varia porro ſubeunda pericula, ac multo plures effugiendæ inſidiarum fraudes, vincendæ-

que inſanientis ſæculi illecebræ, COMITE omnino indigebis, eoque non e plebe ſumto, ſed plane lectiſſimo, fideliſſimo, ſanctiſſimo. Mearum igitur partium eſſe duxi, pro eo, quo TIBI iunctus ſum amoris vinculo, digito quaſi eumdem oſtendere atque commendare. TVI namque animi pietas, TVVSque in arte medica proficiendi ardor, tanti apud me ſunt, vt nil magis in votis habeam, quam vt ab hominibus, vanitate huius mundi abreptis, non TE quoque auferri ſinas, ſed incorruptus in patriam reuertaris. Quare hodegum illum fideliſſimum, cuius vocem iam agnouiſti, cuiusque manu in hunc vſque diem clementer ductus es, iterum iterumque TIBI commendo: σοφίαν nimirum τῦ Θεῦ, qua profecto nil præclarius, nil vtilius, nil denique iucundius exoptare quidquam poſſum. Omnia enim poteſt hæc ſapientia, omnium dux eſt hic æternæ lucis ſplendor, qui ab vna terrarum parte in alteram ſeſe extendit, & res humanas tam prudenter diſponit, vt felici ſemper exitu concludantur. Vnde ſi in peregrinatione TVA ſiue fidum & iucundum deſideres comitem, ſiue in periculis ſtrenuum expetas

defen-

defenſorem, ſiue denique doctorem quæras peritiſſimum, hæc ſane σοφία in his omnibus vota TVA vberrime explebit. Quis enim, quæſo, ducente hac ſapientia errabit, aut in deuia abripietur? Eſt namque ipſa via, viasque in ipſis adeo deſertis locis aperit planas. Quis, ea defendente, periculis aut durioribus fatis ſuccumbet? A malitia enim non poteſt ſuperari, neque truculentiæ cedit tyrannorum: ſcutum eſt ambulantibus in integritate, & filios ſuos in tentationibus comitatur. Quis denique, illa docente & inſtruente, ad excelſum ſapientiæ gradum non perueniet? Eſt enim σύμβουλος τοῦ Θεοῦ, πάρεδρος τῶν θρόνων: ſcit & præterita & futura: gaudet ſpiritu intelligente, acuto, omnia perſpiciente, & quoſcunque ſubtiliſſimos ſpiritus penetrante: feruidis ſui ſectatoribus ſuppeditat prudentiam, χειράγωγος eſt in ſingulis artibus, &, vt paucis multa complectar, πάντων τεχνίτης eſt. Res multo eſt certior, quam vt teſtium numero indigeat, verum propter effata elegantiſſima regem ſapientiſſimum, SALOMONEM, tantum citaſſe ſufficiat, qui hanc σοφίαν, tamquam theſaurum vitæ, pro CONTVBERNALI immo SPONSA habere, in

 ani-

animum induxerat, probe expertus, ac-
ceſſiſſe ſibi cum illa omnia ſimul bona, &
immenſam per illius manus rerum omni-
um adfluentiam. Nil enim illa eſt opulen-
tius: flores eius ſunt fructus gloriæ & diui-
tiarum. Hanc idcirco, clariſſime AMICE,
vt precibus TVIS impetrare ſtudeas, arctius
complectaris, complexam retineas & in per-
petuum ames, per TVAM TE ſalutem obte-
ſtor. Illa ipſa TE ducat, doceat, praxin
medicam in plurimorum ſalutem dirigat,
atque omni felicitatis genere æternum TE
cumulet! Vale. Dab. Halæ Vened. d. III.
Cal. Aprilis. Anno cIↄIↄccXXIIII.

SIc igitur noſtris properas diſcedere muris,
Quo TE cunque ſequi fata benigna iubent?
Sic igitur fidum, perdulcis amice, ſodalem
Linquis, & hinc peregre ſolus abire paras?
Nec TE noſter amor, nec fœdera nexa retardant,
Nec deſiderii cura laborque mei?
Præteriti ſaltem reuocemus temporis horas,
Vita quibus TEcum ſuauiter acta fuit.
Optatam lucem! quæ TE mihi iunxit amicum,
Candidior redeat ſæpius ille dies!
Euryalum celebrent priſcorum carmina vatum,
Et Pyladis laudent ſæcla vetuſta fidem:
Nos obſcura quidem, ſed vincla adamantina ſtringunt
Abdita, ſed nullo diſſoluënda die.
Non mihi frater erat dilectior, ortus eadem
Matre, etſi tenero iunctus amore fuit.
Præſtat amicitiam naturæ fœdere iunctam,
Quam tibi virtutis conciliauit amor.
TE ſine vix vllam tranſegi ſuauiter horam,
TE ſine clara dies nubila viſa mihi eſt.
TE ſine, qui faciles, duri apparuere labores,
TE ſine litterulæ non viguere meæ.
TV poteras dicto pectus mulcere fideli,
TV poteras curas pellere corde graues.
In TE conſpexi verum probitatis amorem,
Quod mihi languenti nobile calcar erat.
In TE conſpexi, quanto medicina labore
Conſtet, & huic quantæ ſedulitatis opus.
Iam TIBI palma datur, ſertum, quod tempora cingat,
Nectitur, & ſtudiis præmia digna capis.
Quin ego perfundar ſumma dulcedine mentem,
Cum TE multus honor, gloria digna manet?
Plaudimus, & partos TIBI congratamur honores,
Laudibus accedat laus nova ſæpe TVIS.

I nunc,

I nunc, & patriæ millenam ferto ſalutem,
    I nunc, Morbonæ fortia bella moue.
Per ſyluas & ſaxa means, vectusque per vndas,
    Tutus & a ſummo Numine tectus eas.
Eſto memor noſtri: TE nulla obliuio mente
    Exſtinguet fida. Creſce, vigeſce, vale!

CAROL. ALEXAND. AB UNRUH,

Eques Sileſ.